

פרשת משפטים יהודה ראק

פרשיות השומרים

א. הקדמה

לשונות הפסוקים בפרשיות השומרים (שמות, פרק כ"ב, פסוקים ו' - י"ד) הן קשות להבנה. מלבד זה, כפי שנראה, גם הסדר והמבנה בתוך הפרשיות אינם פשוטים. בשיעור זה ננסה להבין את תכני הפרשיות ואת מגמותיהן.

ישנן, בעצם, שלוש פרשיות, אך אנו נתמקד בעיקר בשתיים הראשונות. תחילה נביא את לשון שלוש הפרשיות:

(ו) כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ כֶּסֶף או כִּלְיִם לְשֹׁמֵר וְגַבְבֵּי מִבֵּית הָאִישׁ אִם יִמְצָא הַגָּבֵב יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם:

(ז) אִם לֹא יִמְצָא הַגָּבֵב וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא יִשְׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאֲכַת רֵעֵהוּ:

(ח) עַל כֹּל דָּבָר פֶּשַׁע עַל שׂוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׁהָעַל שְׁלָמָה עַל כָּל אֲבָדָה אֲשֶׁר יֹאמֵר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֵא דָבָר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ:

(ט) כִּי יִתֵּן אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ חֲמוֹר או שׂוֹר או שֶׁהָוּא וְכָל בְּהֵמָה לְשֹׁמֵר וּמֵת או נִשְׁבֵּר או נִשְׁבָּה אֵין רָאָה:

(י) שְׁבַעַת ה' תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אִם לֹא יִשְׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאֲכַת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעֵלְיוֹ וְלֹא יְשַׁלֵּם:

(יא) וְאִם גָּבֵב יִגָּב מֵעֵמוּ יְשַׁלֵּם לְבְּעֵלְיוֹ:

(יב) אִם טָרַף יִטְרַף יְבֹאֵהוּ עַד הַטְּרִפָּה לֹא יְשַׁלֵּם:

(יג) וְכִי יִשְׁאֵל אִישׁ מֵעַם רֵעֵהוּ וְנִשְׁבֵּר או מֵת בְּעֵלְיוֹ אֵין עֵמוּ שְׁלֵם יְשַׁלֵּם:

(יד) אִם בְּעֵלְיוֹ עֵמוּ לֹא יְשַׁלֵּם אִם שְׂכִיר הוּא בָּא בְּשָׂכְרוֹ:

ב. מה בין הפרשיות השונות?

חלוקת הפרשיות

הפרשיות מתחלקות בנייהן בצורה ברורה על ידי המילה "כי" לשלושה מקרים:

א. "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשומר, וגונב מבית האיש" (פסוקים ו' - ח').

ב. "כי יתן איש אל רעהו חמור או שור וכל בהמה לשומר, ומת או נשבר או נשבה אין רואה" (ט' - י"ב).

ג. "וכי ישאל מעם רעהו, ונשבר או מת" (י"ג - י"ד).

בעולם ההלכה, שלוש פרשיות אלה נקראות (בהתאמה): פרשת שומר חנם, פרשת שומר שכר, ופרשת שואל.

ההבדל המרכזי בין שתי הפרשיות הראשונות, מבחינת דינו, הוא שבעוד הפרשה השנייה מחייבת את השומר שממנו נגנב הפקדון ("ואם גנב יגנב מעמו - ישלם לבעליו" [י"א]), הפרשה הראשונה פוטרת אותו, אם רק מתברר שהשומר עצמו איננו אחראי להיעלמות הפקדון ("אם לא ימצא הגנב, ונקרב בעל הבית אל האלוהים אם לא שלח ידו במלאכת רעהו" [ז]). ההלכה קובעת שחילוק דיני זה תלוי בתנאי השכר של השומר: שומר חנם, שעושה טובה למפקיד, פטור על הגניבה, בעוד שומר שכר, אשר עבורו השמירה היא חלק מעסקה דו-צדדית, חייב גם בגניבה¹. בהתאם לכך מכוונות שתי הפרשות הראשונות 'פרשת שומר חנם' ו'פרשת שומר שכר'.

פירוש הרשב"ם להבדלים בין השומרים

המונחים 'שומר חנם' ו'שומר שכר' אינם נזכרים בפסוקים, וכבר הרשב"ם (בפירושו לפסוק ו') פירש שבפשוט הפסוקים, ההבחנה בין המקרים של שתי הפרשיות הראשונות היא לא בשאלת התשלום לשומר, אלא בסוגי החפצים הנשמרים: הפרשה הראשונה עוסקת ב"כסף או כלים" (ו'), כלומר: מטלטלין, בעוד השנייה עוסקת ב"חמור או שור או שה וכל בהמה" (ט').

הרשב"ם מסביר שהחילוק הדיני בין שני המקרים נובע מציפיות השמירה השונות התלויות בסוגי החפצים השונים: דרך כסף או כלים היא להשמר בתוך הבית, וממילא ציפיות השמירה הן רק שהשומר ישים את הפקדון בביתו יחד עם שאר חפציו. לכן, גם אם הפקדון נגנב מביתו - השומר עשה את שמוטל עליו, ולא פשע בשמירתו, והוא פטור מתשלומין. לעומת זאת, בשמירת בהמות, הרועות בחוץ, ציפיות השמירה הן לשמירה מפני גנבים. לכן, אם הבהמה נגנבה - השומר לא שמר כפי שנדרש ממנו, והוא חייב לשלם.

לפי דרכו של הרשב"ם קשה להסביר באופן מלא את הפער שבין תורה שבכתב לתורה שבעל פה (הרשב"ם עצמו, כדרכו, איננו נזקק לשאלה זו כלל). ניתן אמנם להסביר את הדין של שומר שכר כתלוי בציפיות שמירה הנובעות מהתשלום², ולפי זה, גם תורה שבכתב על פי הסברו של הרשב"ם וגם תורה שבעל פה תולות את חיוב התשלומין במקרה של גניבה בציפיות השמירה. אולם, בעוד תורה שבכתב תולה את ציפיות השמירה בסוג הפקדון, ההלכה תולה אותן במערכת העסקית שבין המפקיד לשומר.

פירוש הרמב"ן להבדלים בין השומרים

בניגוד לרשב"ם, הרמב"ן (בפירושו לפסוק ו'), כדרכו, מפרש את הפסוקים באופן שאמנם אינם נקראים בדיוק כהלכה של תורה שבעל פה, אבל באופן שיש יחס מוגדר בין פשוט הפסוקים לבין ההלכה. הרמב"ן מסביר שמטלטלין בדרך

1 עיינו משנה ב"מ צג; משנה שבועות מ..

2 כפי שמופיע ברמב"ן לב"מ מב, ובניגוד לדעת התוספות שם.

נמצא בידי השומר - יתברר שהשומר עצמו אכן "שלח ידו במלאכת רעהו", והוא הגנב. מה שאין כן במקרה השני, שהפקדון "מת או נשבר או נשבה, אין רואה" (ט): אם הפקדון "מת או נשבר" הרי הוא בפנינו (וגם את "נשבה" ניתן לפרש במשמעות כבוש והכאה, והרי הא לפנינו), וכיוון שכך - אין מה לחפש אצל השומר, וגם אין עדים שראו את האירוע, ולכן אין לבית הדין ולתובע אלא להשען על דברי השומר עצמו: "שבועת ה' תהיה בין שניהם".

לפי הסבר זה, השבועה עצמה רלוונטית באותה מידה בשני המקרים, אלא שהתורה ציינה את השבועה רק בפרשיה שבה אין אפשרויות בירור ברורות יותר. כיוון שכך, מובן מדוע ההלכה היא שכאשר אין עדות ברורה הפוטרת את השומר, גם שומר חנם חייב שבועה כאשר הוא טוען שהבהמה נגנבה.³

לפי הסבר זה, הלשון "ולקח בעליו" בפסוק "שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו, ולקח בעליו ולא ישלם" מתיישב היטב: אמנם רש"י ורשב"ם פירשו שהמפקיד "יקח" את השבועה, אבל אין בסיס לשוני ל"לקיחת" שבועה במובן זה; לכן, מסתבר לפרש כראב"ע בפירושו הקצר (לפסוק י'), שבמקרה כזה של אונס לבהמה גוף הבהמה קיים, והבעלים לוקחים את הנבילה.

ד. ביאור "אם טרוף יטרף יביאהו עד הטרפה לא ישלם"

בכל אחת משתי הפרשיות נותר פסוק אחד שעדיין לא ביארנו אותו. נתחיל דווקא בשני, שהוא הפשוט יותר:

אם טרוף יטרף יביאהו עד הטרפה לא ישלם:

(פסוק י"ב).

מסתבר הפירוש העולה מתוך דברי אבא שאול במכילתא דרשב"י (מסכתא דנזיקין, פרשה ט"ז) וכפי שמפרש גם ראב"ע (בפירוש הקצר ובפירוש הארוך לפסוק י"ב): אם הבהמה נטרפה, יש להביא את הטרפה עצמה כעדות, ואז - ורק אז - נפטר השומר מלשלם. כלומר, אם השומר טוען שהבהמה נטרפה ולא נשאר ממנה כלום, לא מקבלים את טענתו, אלא מניחים שתמיד נשאר משהו מן הבהמה, ודורשים מן השומר להביא את הטרפה.

וכך הוא פירוש הפסוק על פי דרך זו:

"אם טרוף יטרף" - אם השומר טען שהבהמה נטרפה, אז "יביאהו עד" - השומר צריך להביא את מה שנשאר מהטרפה בתור הוכחה ("עד") לדבריו, ואחרי כן "הטרפה לא ישלם" - השומר פטור מתשלום על הטרפה.

כלל נשמרים בחינם, בעוד בהמות ניתנות לרועים לשמירה בתשלום. אדם הצריך שמירה למטלטליו פונה לשכנו או לקרובו ומבקש מהם לשמור עבורו; אדם הצריך שמירה לבהמתו - שוכר את שירותיו של רועה. ניתן להוסיף על דברי הרמב"ן שהגורם למציאות חברתית זו הוא כדברי הרשב"ם - כיוון שמטלטלין נשמרים בתוך הבית, נוח לבקש טובה משכן או קרוב להכניס את הפקדון אל תוך ביתו, מה שאין כן בבהמה, הדורשת יציאה אל מחוץ לבית וגם טרחה בטיפול בה, ולכן ראוי לשכור רועה. לדעת הרמב"ן נקודה זו אולי יכולה להיות מעניינת מבחינה סוציולוגית, אבל לעניין ביאור הפסוקים ולהבנת אופי ההלכה הנלמדת מהם, מה שרלוונטי הוא רק התופעה החברתית בפועל שמטלטלין נשמרים בחינם ובהמות נשמרות בשכר.

התורה שבכתב כפורמליזציה לתורה שבכתב

על פי הרמב"ן מתבאר הפער שבין תורה שבכתב לתורה שבעל פה על דרך הפורמליזציה: תורה שבכתב מדברת בהווה, כלומר מציינת את הדינים במקרים ובפעולות מתוך המציאות החברתית באופן שמביע משמעות הלכתית. לעומת זאת, אופייה של תורה שבעל פה הוא של דינים חתוכים והגדרות מדוייקות, והעמדת הדינים על מחייביהם היסודיים המדוייקים. תורה שבעל פה לוקחת תיאור דוגמתי מעשי המופיע בתורה שבכתב והופכת אותו ליישור משפטי פורמלי. בנדון דידן, המקרה של "כסף או כלים" מצטייר בהקשר החברתי המוכר כמקרה של שמירת חנם, בעוד המקרה של "כל בהמה" מצטייר כמקרה של שמירה בשכר. כלומר, התורה ציירה מקרים מוכרים מן המציאות החברתית הקיימת, מבלי לציין בפירוש את המאפיין המשפטי הרלוונטי במקרים הנידונים, בעוד תורה שבעל פה מעמידה את הדינים על יסודות משפטיים פורמליים רלוונטיים.

ג. ביאור "ונקרב בעל הבית אל האלוהים"

נמשיך בהשוואה בין שתי הפרשיות.

שתי הפרשיות מתארות מקרה שבו השומר פטור: בפרשיה הראשונה - מקרה של גניבה (פסוקים ז' - ח'), ובפרשיה השנייה - מקרה של אונס ("מת או נשבר או נשבה" ט') - ולגבי שני המקרים נאמר שיש צורך לברר האם השומר עצמו לא "שלח ידו במלאכת רעהו", אך יש הבדל ניכר בין שתי הפרשיות בתיאור אופן הבירור: בפרשיה השנייה בפירוש מדובר בשבועה: "שבועת ה' תהיה בין שניהם" (י'). בפרשיה הראשונה, לעומת זאת, מופיע ביטוי אחר: "ונקרב בעל הבית אל האלוהים" (ז). חז"ל דרשו שהכוונה כאן היא לשבועה, (ב"מ מא:), וכך פירשו גם המפרשים. אולם פירוש זה מעלה קושי ברור: מהפרשיה השנייה מוכח שהתורה יודעת לקרוא לשבועה בשמה בהקשרים אלה, ואם כן, מדוע הלשון בפרשיה הראשונה שונה?

מסתבר שההסבר טמון בהבדל שבין שני סוגי האירועים: במקרה הראשון, השומר טוען שהחפץ נגנב. החפץ איננו בפנינו, וניתן לחפשו אצל השומר. אם עדים יעידו שהפקדון

3 עיינו משנה ב"מ צג; משנה שבועות מט..

ה. ביאור פסוק ח'

הקשיים שמעורר פסוק ח'

הפסוק שנשאר לנו ללמוד הוא פסוק ח':

עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שָׂה עַל שְׁלֵמָה
עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֵאמֵר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֵא
דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַן אֱלֹהִים יִשְׁלַם שְׁנַיִם לְרַעְהוּ:
(פסוק ח').

פסוק זה הוא הקשה ביותר להבנה כאן בפרשיות. מלבד התוכן שלו עצמו, הבנתו גם תפתח לנו פתח להבנה מחודשת בסדר ובמבנה בשתי הפרשיות.

הדבר היחיד שברור כאן בפסוק הוא שיש כאן מקרה של טוען ונטען וביורור על ידי בית הדין ("עד האלוהים יבוא דבר שניהם"), ושבמקרה של הרשעה יש חיוב כפל, כחיובו של גנב (פרק כ"ב, פסוק ג'). אבל מה המקרה המתואר? מהו "על כל דבר פשע", ומהו "אשר יאמר כי הוא זה"?

מלבד היות הפסוק לא מובן, יש בו גם קושי גדול: הראינו לעיל שהחילוק המרכזי בין פרשייה זו, הפרשייה הראשונה, לבין הפרשייה השנייה, הוא בין "כסף או כלים" לבין "כל בהמה". אולם, בפסוק ח', השייך לפרשייה הראשונה, הכלי היחיד המוזכר הוא השמלה, והפסוק מזכיר בפירוש בהמות!⁴

בנוסף לכך, יש לשאול: מדוע המקרה המתואר בפסוק זה איננו פותח במילה "אם", כסגנון פירוטי המקרים בפרשיות אלה?

פירוש רש"י לפסוק והבעיות בשיטתו

רש"י (בפסוק ח') מפרש כך:

"על כל דבר פשע" – כאשר נמצא שהשומר עצמו, שטען שהפקדון נגנב ממנו, הוא עצמו גנב את הפקדון;

"אשר יאמר כי הוא זה" – והעד מזהה חפץ ברשות השומר כפקדון שהופקד אצלו;

אז, כאשר אמנם השומר מורשע בגניבה זו, הוא חייב כפל ("ישלם שניים לרעהו").

להלכה, דין זה מתקיים רק כאשר השומר נשבע בפועל על כך שהפקדון נגנב ממנו, ולאחר מכן נמצא שקרן בשבועתו (ב"ק סג). רש"י מביא כאן את דרשת חז"ל ש'קרבת בעל הבית' הנוכרת בפסוק הקודם היא השבועה, שרק לאחריה הרשעת השומר בגניבה גוררת חיוב כפל. מסתבר, שחיוב הכפל הוא בעצם על הגניבה, אלא שכיוון שגניבה זו

4 גם אם המקרה של "כסף או כלים" בפרשייה הראשונה הוא רק דוגמא לשומרי חינוך, ובעצם הקטגוריה ההלכתית היא של שומר חינוך, כדברי הרמב"ן, כיוון שהתורה בחרה לבטא את ההלכות באמצעות הציור של שמירת מטלטלין, בניגוד לשמירת בהמה בפרשייה השנייה - הרי שזהו המקרה המדובר בפרשייה זו, ולא ברור כיצד פסוק זה חורג מכך.

התבצעה באופן פסיבי, ללא פעולת גניבה, רק השבועה מגדירה כאן פעולת גניבה המחייבת כפל.

שיטת רש"י היא קשה מבחינה פרשנית. ראשית, ההכללה "על כל דבר פשע" איננה מובנת לשיטתו, כיוון שמדובר בעצם רק בפשע מסוג אחד. שנית, בניגוד לנראה ממבנה הפסוק, לשיטת רש"י הפרטים "על שור, על חמור..." אינם פרטים של הכלל "על כל דבר פשע", שהרי "על כל דבר פשע" פירושו שהעונש על גניבת השומר הוא כפל, בעוד "על שור" פירושו שפשע הגניבה של השומר הוא לגבי בהמה והדומה לה. פירוש רש"י גם איננו עונה על השאלות ששאלנו: כיצד נכנסה כאן הבהמה אם נושא הפרשייה הוא מטלטלין, ומדוע אין כאן לשון "אם"?

פירוש ראב"ע לפסוק והבעיות בשיטתו

ראב"ע (בפירושו הארוך לפסוק ז', בשם ישועה הקראי) מפרש שיש לשון "פשע" במשמעות יציאת דבר מרשות, כמו "ויפשע אדם מתחת יד יהודה" (מלכים ב', פרק ח', פסוק כ"ב). היתרון בפירוש זה, כפי שמציין ראב"ע, הוא שעל פי זה "על שור..." הוא אכן פירוט של "על כל דבר פשע", כלומר - כל דבר שאובד, בין אם שור, חמור וכו'.

את עניין הפסוק ראב"ע מפרש בדומה לרש"י - השומר טען שהפקדון אבד, ובאו עדים והעידו שהפקדון אצלו. ראב"ע, כרש"י, איננו פוטר את הבעיות שהעלנו: הופעת הבהמה בפרשייה העוסקת במטלטלין, והעדרה של מילת התנאי "אם".

ראב"ע גם יוצר קושי חדש, שהרי עולה מפירושו ששומר חייב כפל גם על שקר בטענת אבידה (ולא רק בטענת גניבה), וזה בניגוד להלכה (ב"ק סג).

פירוש הפסוק כמוסב על גנב

נראה לומר כמפרשים, שפירוש "אשר יאמר כי הוא זה" הוא שהחפץ מזהה; אלא שאין הכוונה (רק) שבפועל יש עדים המזהים אותו, אלא זהו אפיון של החפץ, כלומר זהו חפץ בר-זיהוי. מה שמייחד בהמה מול כסף או כלים הוא שכל בהמה היא ייחודית וניתנת לזיהוי, וכמו כן הבהמה לא נשארת חבויה בתוך הבית, אלא היא נמצאת בחוץ, וניתנת לזיהוי ייחודי. גם השמלה מתייחדת ביחס לכלים אחרים, כיוון שהיא נלבשת בחוץ וניתנת לזיהוי ייחודי.⁵

לפי זה, נראה שלא מדובר כלל בפסוק ח' על שומר, שהרי שומר בהמה חייב לשלם כאשר היא נגנבה או אבדה, ומה שייך שהשומר יפטור עצמו בטענת גניבה או אבדה; כמו כן, אם מדובר על שומר, פסוק זה היה צריך להופיע בפרשייה הבאה, העוסקת בדיני שומר בהמה. אלא, מדובר באדם שזיהה את אבידתו (שנגנבה ממנו) אצל הזולת. הפסוק בא לומר שדבר ש'פשע' מתחת יד בעליו, כלומר, אבד מבעליו⁶

5 השווה משנה ב"מ כז: "שמלה מיוחדת שיש בה סימנין" וכו'.

6 כפירוש ראב"ע למילה "פשע" כאן - יציאת דבר מרשות.

נגב ממנו. הפסוק מדגיש את הצורך לחקור ולדרוש האם החפץ נמצא אצל השומר עצמו:

...וְנִקְרַב בְּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יְדוֹ
בַּמְלָאכֶת רָעוּהוּ:

(פסוק ז')

שומר שטוען שהפקדון נגב ממנו - הוא החשוד הראשוני על הגניבה. בדרך כלל קשה לאתר גנב, משום שהגניבה נעשית בהיחבא ואין חשוד מסויים שניתן לחקור אותו ולחפש אצלו; אך יש מקרה אחד שבו שיש חשוד עיקרי שמאפשר חקירה - מקרה של שומר, שאיננו מביא בפנינו את החפץ, אלא טוען שנגנבה ממנו.

לאחר מכן התורה מגיעה לדרך האחרונה לאיתור גנב: כאשר סוג החפץ הוא חפץ בר-זיהוי, המופיע בדרך כלל מחוץ לבית, כגון בהמה או שמלה, אז ניתן פשוט לראות ולזהות את החפץ בחוץ. זהו המקרה המתואר בפסוק ח':

עַל כָּל דָּבָר פֶּשַׁע עַל שׂוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׁה עַל שְׁלָמָה
עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמֶר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא
דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יִרְשִׁיעַן אֱלֹהִים יִשְׁלַם שְׁנַיִם לְרָעוּהוּ:

נקודת ההשקה בין שתי המגמות היא המקרה של שומר מטלטלין: הוא קובע הלכה בדיני אחריות שומרים (שומר מטלטלין פטור אם הפקדון נגנב) וגם הנחייה באיתור גנבים (פקדון שנעלם משומר מחשיד את השומר, ויש לבדוק אם המטלטלין אצלו בבית). שתי המגמות כוללות מקרים נוספים שצריכים לבוא אחרי המקרה של שומר מטלטלין. התורה בחרה להביא תחילה את המקרה האחרון במגמת איתור גנבים, ורק לאחר מכן להמשיך עם יתר דיני שומרים.

*
 * כל הזכויות שמורות לשיבת הר עציון וליחודה ראק, תשס"ט
 * לשאלות והערות ניתן לפנות ליהודה ראק בדוא"ל
 * yrock20@gmail.com
 * נערך על ידי צוות בית המדרש הוירטואלי
 *
 * בית המדרש הוירטואלי
 * מיסודו של
 * The Israel Koschitzky Virtual Beit Midrash
 * <http://www.etzion.org.il/vbm> האתר בעברית:
 * <http://www.vbm-torah.org> האתר באנגלית:
 *
 * משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
 * דוא"ל: office@etzion.org.il
 *

(דהיינו נעלם ולא נתפס גנב), והוא חפץ בר-זיהוי כגון בהמה או שמלה, אם על ידי זיהוי החפץ ביד אדם אחר ירשיעון ב"ד את אותו אדם בגניבת החפץ (מן הסתם, על ידי הבאת עדות לזיהוי החפץ ולהיותו ברשות הגנב) - הגנב חייב כפל.

נמצא, שהפסוק בעצם איננו שייך כלל לדיני שומרים, ומשום כך הוא איננו פותח בלשון "אם" - הוא איננו מהווה פרט בדיני שומר מטלטלין. כמו כן, משום כך הוא איננו דבק בחלוקה שבין מטלטלין לבהמה, משום שבאופן בסיסי הוא איננו שייך למערכת של דיני שומרים שחילקה בין קטגוריות אלה.

פירוש זה פתר את הבעיות שהעלינו לעיל, אך הוא יוצר בעיה חדשה - מדוע הפסוק נמצא כאן, בתוך שבין שתי פרשיות שומרים?

שתי המגמות של התורה

מסתבר, שלפרשיות כאן יש שתי מגמות נפרדות. מגמה אחת, הבולטת יותר, היא לתאר את רמות החיוב השונות של שומרים שונים: שומר מטלטלין פטור בגניבה, שומר בהמה חייב בגניבה, ושואל חייב אפילו באונס אם אין בעליו עמו. מגמה שנייה היא תיאור הדרכים השונות לתפיסת גנבים. מגמה זו השנייה מופיעה כאן כהמשך לפרשיית גנב, המופיעה קודם לכן בפרשה (פרק כ"א, פסוק ל"ז - פרק כ"ב, פסוק ג').

התורה קובעת חיוב כפל על הגנב מתוך מגמה לשרש את תופעת הגניבה מתוך החברה. תופעה הגניבה, הנעשית בסתר, תוך התחבאות מעיני החברה, צריכה פעילות אקטיבית למיגור התופעה. קנס הכפל וקנסות הארבעה והחמשה הם אמצעים חשובים במסגרת מאבק זה, אך התורה גם משרטטת את הדרכים השונות בהן ניתן לאתר את הגנבים:

תחילה, התורה מתארת אופן אחד של תפיסת גנב - אחרי שהגנב גנב בהמה בסתר, הוא מעוניין להפיק ממנה רווח, ומשום כך הוא טובח או מוכר אותה (פרק כ"א, פסוק ל"ז). במקרים אלה נודע בשוק שיש אצל אדם זה בהמה, והיא יכולה להיות מזוהה כבהמה הגנובה.

המקרה השני הוא גנב שנתפס תוך כדי גניבה: "אם במחתרת ימצא הגנב... אם זרחה השמש עליו..." (פרק כ"ב, פסוקים א' - ב').

פסוק ג', "אם המצא תמצא בידו הגניבה, משור עד חמור עד שה חיים שנים ישלם", איננו בא לתאר דרך של מציאת גנב ותפיסתו, אלא רק את דין הגנב, והוא מתואר כניגוד לדין טביחה ומכירה: כאשר הבהמה עדיין חיה, חייב רק כפל.

המקרה השלישי המתאר דרך של תפיסת גנב, הוא בפרשייה שלנו. הדין של שומר בפסוקים ו' - ז' איננו מסתפק בקביעת רמת אחריותו של שומר מטלטלין, שהוא פטור אם